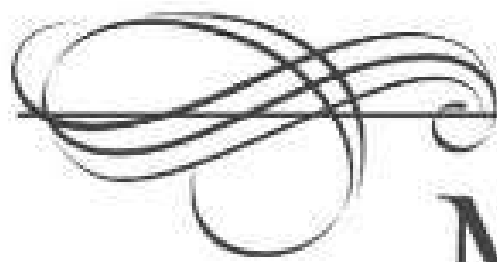

Cuprins

<i>Introducere</i>	5
Dramatis personae	11
Regină din leagăn	15
Tinerete în Franța	29
Regină, văduvă și totuși regină	43
Întoarcerea în Scoția	62
Piatra începe să se rostogolească	81
Marele târg politic	96
A doua căsătorie	120
Tragica noapte de la Holyrood	138
Trădătorii trădați	160
Complicație îngrozitoare	178
Tragedia unei pasiuni	198
Drumul spre crimă	228
<i>Quos Deus perdere vult</i>	248
Calea fără scăpare	270
Detronarea	298
Adio, libertate!	314
Se țese o plasă	330
Plasa se strânge	343
Ani în umbră	357
Lupta cea din urmă	374
Să se sfârșească odată	388
Elisabeta contra Elisabetei	414
„În sfârșitul meu e începutul meu”	439
<i>Epilog</i>	453

*Stefan
Zweig*

MARIA
STUART

Traducere din limba germană
de Eugen Relgis

POLIROM
2020

La începutul acestui al doilea act, Darnley apare din nou. Dar și el e schimbat. A devenit un personaj tragic. Apare singur, căci nimeni nu se mai încrede în el, nimeni nu-l mai salută cu considerația cuvenită unui rege pe acel care i-a trădat pe toți. Sufletul acestui tânăr ambițios e ros de profundă amărăciune, zburciunat de furie neputincioasă. A făcut tot ce putea face un bărbat pentru o femeie, dar a crezut că în schimb îi va câștiga măcar recunoștința – puțină supunere, puțin devotament și poate chiar iubire. În loc de toate acestea, Maria Stuart, îndată ce nu mai are nevoie de Darnley, îl face să simtă și mai dureros aversiunea față de dânsul. Regina rămâne neînduplecată. Ca să se răzbune pe trădător, lorzii proscriși au făcut să parvină în mâinile ei scrisoarea semnată de Darnley, prin care acesta le asigura impunitatea pentru asasinarea lui Rizzio; astfel, ea are o dovadă de complicitate a soțului. E adevărat că Maria Stuart nu află nimic nou prin acest *bond*; dar, cu cât disprețuiește mai mult sufletul trădător și laș al lui Darnley, cu atât mai puțin își poate ierta ea, femeie mândră, faptul că a iubit un bărbat frumos care nu-i decât o secătură, o nulitate. La el, ea își urăște propria greșală; de mult nu mai resimte pentru Darnley decât o adâncă repulsie, ca față de o vietate vâscoasă, lipicioasă, ca față de un șarpe sau o moluscă pe care nu vrea s-o atingă cu mâna și cu atât mai puțin s-o lase să se apropie de trupu-i cald, plin de viață. Existența și prezența lui îi apasă sufletul ca un coșmar. Și un singur gând o stăpânește zi și noapte: cum să scape, cum să se elibereze de el?

La început, gândul acesta nu e întunecat de dorință, de visul unui act de violență. Ceea ce resimte Maria Stuart nu e un caz izolat. Ca atâtea alte mii de femei, ea se simte prea dureros dezamăgită după o scurtă viață conjugală ca să mai poată suporta apropierea și îmbrățișarea acestui bărbat, ce

i-a devenit străin. În asemenea împrejurare, despărțirea se impune ca o soluție logică, de la sine înțeleasă – și într-adevăr, Maria Stuart se consultă asupra acestei posibilități cu Moray și Maitland. Dar zvonurile privitoare la pretensele ei relații cu Rizzio stau în calea unei despărțiri; ele sunt primejdioase, la un interval atât de scurt de la nașterea copilului: gura lumii ar spune îndată că fiul ei e un bastard. Și, pentru ca numele lui Iacob al VI-lea să rămână nepătat – căci el poate avea drept de succesiune la tron numai ca vlăstar al unei căsătorii absolut legitime, inatacabile –, regina e nevoită să renunțe la această soluție, cea mai firească din toate. Și această renunțare e un groaznic chin pentru dânsa.

I-a rămas însă o altă posibilitate: înțelegerea confidențială, tacită, dintre soț și soție, de a părea căsătoriți în ochii lumii, ca rege și regină – dar, în realitate, să-și redea unul altuia libertatea. Astfel, Maria Stuart ar scăpa de stăruințele amoroase ale lui Darnley și ar păstra totuși aparențele unei vieți conjugale. Că Maria Stuart a încercat și în felul acesta să-și recapete libertatea ne dovedește relatarea unei convorbiri cu Darnley în care ea i-a propus să-și ia o metresă, dacă e cu putință pe soția lui Moray, dușmanul lui de moarte; prin această propunere făcută oarecum în chip glumeț, ea vrea să-l facă să înțeleagă cât de puțin s-ar simți ofensată dacă ar vrea să se despăgubească în altă parte. Dar – cumplită complicație – Darnley nu vrea pe altcineva. O vrea pe ea, numai pe regină. Acest biet tânăr, vrednic de plâns, râvnește cu supunere tocmai la această femeie energică și mândră. Nu se apropie niciodată de alta, nu vrea și nu se poate atinge decât de această femeie care i se refuză. Numai corpul acesta îl inebunește de dorință; își cerșește neconținut drepturile conjugale și, cu cât o solicită mai stăruitor, mai înfocat, cu atât ea îl respinge mai violent. Și – diabolică rătăcire – cu cât ea îl respinge mai violent, cu atât dorința lui e mai vicleană, mai înrăită și mai mâniașă, cu atât el

revine la dânsa ca un câine ce jinduieste. Și femeia plătește cu amarnică dezamăgire graba-i nesocotită de a-i fi acordat cândva autoritatea conjugală acestui băiat lipsit de demnitate și de noblețe, căci – deși simțurile și sufletul ei îl resping – ea rămâne legată de el, fără putință de scăpare.

În această îngrozitoare situație sufletească, Maria Stuart face ceea ce fac mai totdeauna oamenii într-o asemenea împrejurare fără ieșire; fuge de hotărâre, evită lupta fâțișă, cu toate că i se refuză mereu lui Darnley. E curios că aproape toți biografii ei declară că e de neînțeles faptul că Maria Stuart n-a așteptat câtva timp, că nu s-a odihnit după naștere, ci a părăsit castelul și copilul după patru săptămâni, fără să înștiințeze dinainte, plecând cu barca într-o călătorie de plăcere la Alloa, un domeniu al contelui Mar. În realitate, nimic nu e mai explicabil decât această fugă. Căci, după patru săptămâni, a trecut termenul firesc când putea fi respectată: în timpul acesta nu avea nevoie de pretexte deosebite ca să i se refuze trupește soțului ei odios. Acum, el se va grăbi să se apropie iarăși, va stărui pe lângă ea în fiecare zi, în fiecare noapte – și trupul ei nu vrea, sufletul ei nu poate suporta un om pătimaș, pe care nu-l mai iubește. Ce e deci mai natural decât ca Maria Stuart să fugă din preajma lui, să caute să fie cât mai departe de el, să se elibereze fizic, ca să fie liberă și sufletește! În săptămânile și lunile următoare, toată vara până toamna târziu, ea își găsește scăparea prin această fugă, prin această peregrinare de la un castel la altul, de la o vânătoare la alta. La Alloa și pretutindeni unde călătorește, Maria Stuart, care n-a împlinit încă douăzeci și patru de ani, caută să petreacă bine, conversează cu multă voioșie, recurge iar la vechile amuzamente: dansuri, jocuri de măști și cele mai felurite distracții, pentru ca timpul să treacă mai plăcut, ca în zilele lui Chastelard și ale lui Rizzio. Aceasta dovedește că ea nu vrea să învețe nimic, că nu-i pasă de griji și uită

repede, primejdios de repede toate experiențele rele și suferințele îndurate. O dată, Darnley încearcă să-și reclame drepturile conjugale. Pornește călare la Alloa, dar e expedit fără multă vorbă: nu e măcar poftit să petreacă o noapte la castel. Sufletește, Maria Stuart s-a lepădat de el pentru totdeauna. Sentimentul ei pentru dânsul s-a încins ca un foc de paie și s-a stins repede, tot ca un foc de paie. O greșeală la care se gândește în silă, o amintire împovărătoare, pe care ar vrea s-o înlăture cu totul din cuget – iată ce a devenit pentru ea Henry Darnley pe care, în nebunia sa amoroasă, l-a făcut suveran al Scoției și stăpân al trupului ei.

Darnley nu mai contează pentru ea. Dar Maria Stuart nu mai e pe deplin sigură nici de Moray, de fratele ei, cu toate că s-a împăcat cu el. Nu se mai poate încrede vreodată în întregime nici în Maitland; și pe el l-a grațiat după îndelungată ezitare. Și totuși, are nevoie de cineva în care să se poată încrede fără rezervă, căci această fire impulsivă e străină de orice reticență și târăgănare; e incapabilă de orice precauție și nu poate tăinui adevărul nici măcar pe jumătate. Poate să se dea în întregime sau deloc, să se refuze toată, să nu aibă nicio încredere sau să se încreadă în întregime. Toată viața ei, ca regină și ca femeie, Maria Stuart caută conștient sau inconștient polul contrar ființei sale neliniștite – bărbatul puternic, aspru, statornic, pe care să se bizuie cu toată încrederea.

Astfel, după moartea lui Rizzio, Bothwell rămâne singurul pe care se poate bizui. Fără să se cruțe, omul acesta energic și-a pus viața în joc pentru dânsa. Ca tânăr încă, a izgonit din țară ceata lorzilor răzvrățiți, refuzând să se întovărășească cu dânsii; până în ultimul moment a apărat-o cu fidelitate pe Maria de Guise, mama Mariei Stuart, contra „lorzilor Congregației” și s-a împotrivit și atunci când cauza Stuartilor catolici era cu desăvârșire pierdută. Dar,

în cele din urmă, puterea adversă a devenit prea covârșitoare și l-a izgonit din patrie. În Franța, ajunge îndată comandant al corpului de gardă scoțian; această situație onorabilă la curte îl face ceva mai fin, mai rafinat în ce privește formele exterioare ale relațiilor de societate, fără să atenueze însă violența primitivă, elementară a ființei sale. Dar Bothwell e prea războinic ca să se mulțumească cu funcția de la curtea franceză și, imediat ce Moray, dușmanul său de moarte, se ridică împotriva reginei, pornește pe mare, punându-se la dispoziția fiicei Stuartilor. De câte ori Maria Stuart are nevoie de ajutor contra supușilor intriganți, el îi oferă bucuros mâna sa puternică, strânsă în mânușa de fier. În noaptea asasinării lui Rizzio, sare curajos pe fereastră, de la etajul întâi, ca să-i aducă ajutoare; măsurile sale de precauție înlesnesc fuga temerară a reginei; energia sa militărească stârnește atâta spaimă în conjurați, încât ei capitulează cât mai repede. Nimeni în Scoția n-a servit-o până acum mai bine pe Maria Stuart ca acest soldat cutezător în vârstă de aproape treizeci de ani.

Acest Bothwell e o figură ce pare dăltuită dintr-un singur bloc de marmură neagră. Asemenea italianului Colleone, fratele său *condottiere*, el privește îndrăzneț și rece asupra epocii sale, în atitudine energică, provocatoare: un om întreg, aspru, dominator, plin de brutalitatea bărbăției sale. Poartă numele unei străvechi familii scoțiene, al Hepburnilor; ne-am putea gândi totuși că în vinele sale curge sângele încă nedomolit al vikingilor și normanzilor, războinici și prădători strașnici, care nu cunosc îndurare. Cu toată cultura pe care și-a însușit-o (vorbește excelent franțuzește și îi plac extraordinar cărțile, pe care le colecționează), a păstrat și acea primitivă plăcere de hartă a rebelului înnăscut, ce se ridică împotriva ordinii bravului burghez: sălbatica bucurie de aventură a acelor *hors la loi*¹, a acelor corsari romantici pe care

1. În afara legii (fr.).

i-a slăvit Byron. Înalt, spătos, de o extraordinară forță corporală, el poate izbi cu spada grea, cu amândouă mâinile, tot atât de ușor ca și cu un pumnal și e în stare să cârmească singur o corabie în plină furtună; prin această siguranță fizică, capătă o splendidă prestanță morală sau, mai degrabă, o cutezanță amorală. Omul acesta violent nu se sperie de nimic, nu se dă în lături de la nicio ispravă; nu are altă morală decât a celor puternici: să ia, să păstreze și să apere fără scrupule. Dar această plăcere naturală a lui de a se hărțui, de a se lua la trântă dreaptă nu are nimic comun cu josnica poftă de jaf și cu uneltirile calculate, cu intrigile celorlalți baroni pe care el, care nu prea stă mult la îndoială, îi disprețuiește pentru că se adună totdeauna în cete când pornesc în expedițiile lor de pradă, strecurându-se în întuneric ca niște lași. El nu încheie nicio alianță de felul acesta, nu se întovărășește cu nimeni; singur, trufaș și sfidător, merge pe calea sa chiar împotriva legii și a moravurilor, izbind cu pumnul său de fier în obrazul oricui îndrăznește să-l înfrunte. Fără să se întrebe câtuși de puțin dacă e îngăduit sau nu, face tot ce vrea la lumina zilei. Dar, deși e un om brutal, de speța cea mai violentă și mai lipsită de scrupule, un amoralist energic, sigur de sine sub platoșa sa de războinic, Bothwell are față de ceilalți cel puțin avantajul sincerității. În mijlocul tuturor acestor lorzi și baroni, caractere învrăjbite și pline de duplicitate, el face impresia unei fiare care sfâșie fără milă, având totuși și o aparență regească; e ca o panteră, ca un leu față de toți lupii și hienele ce se furișează în umbră – o figură ce nu atrage, desigur, prin moralitatea, prin omenia ei, dar e cu toate acestea un om, un bărbat întreg, un războinic viguros și viteaz, asemenea celor din vremuri primitive.

De aceea îl urăsc, de aceea se tem de el ceilalți bărbați. Dar asupra femeilor exercită o irezistibilă atracție prin forța sa brutală, elementară, despuiată de artificii. Nu se știe